

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ НА ЗАНЯТТЯХ З «ДОМАШНЬОГО ЧИТАННЯ»

УДК 371.3

Князян М. О.

В статье рассматривается проблема формирования англоязычной лексической компетенции студентов в процессе преподавания «Домашнего чтения». Охарактеризована система упражнений в соответствии с этапами организации работы (до-текстовой, текстовой, послетекстовой), а именно новеллы Дж. Голсуорси «Первые и последние».

Ключевые слова: англоязычная лексическая компетенция, этапы работы над текстом, упражнения.

The problem of the formation of the English lexical competence of students in the teaching of «Home Reading» is investigated in the article. The system of exercises in accordance with the stages of organization of the work (pre-textual, textual, post-textual), namely the novel of J. Galsworthy «The First and The Last», is characterized.

Key words: the English lexical competence, stages of work on the text, exercises.

Сьогодні принципово важливою проблемою професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов є формування у них комунікативної компетентності. Володіння цією компетентністю значно розширює контекст професійної діяльності майбутніх фахівців, а саме в таких напрямках, як участь у міжнародних проєктах, наукових дискусіях, розробка ефективних засобів навчання іноземної мови з урахуванням специфіки культури англомовних країн. Вирішення цієї проблеми сприяє розв'язанню таких важливих практичних завдань, як формування у студентів та учнів широкого світогляду, виховання плюрлінгвізму як ціннісної основи життєдіяльності, диверсифікація системи знань про світ, підготовка особистості до рівноправної участі в міжнародному співробітництві.

Ця проблема розглядалася в таких напрямках: лінгводидактичні засади навчання мови й культури (А. Богущ, Т. Котик, Ж. Кюк), теоретико-методологічний базис забезпечення ефективної іншомовної комунікативної діяльності особистості (Ж. Беакко, О. Бігич, Р. Мартинова, С. Ніколаєва, В. Скалкін), засоби активізації різних видів англомовного мовлення студентів (С. Боднар, О. Каменський, І. Лук'яненко, М. Метьолькіна). Поряд з цим, проблема формування англомовної компетенції майбутніх учителів іноземних мов потребує більш ґрунтовного висвітлення, що й визначило мету статті – розкрити суть, структуру зазначеної компетенції та засоби її формування. Оскільки саме такий аспект навчальної дисципліни «Основна мова (англійська)», як «Домашнє читання», володіє значним потенціалом формування лексичних одиниць та їх актуалізації, завданням статті було висвітлення структури вправ з цього аспекту.

Як відомо [3], комунікативна компетентність відображає лінгвістичний, соціолінгвістичний та прагматичний компоненти. Лінгвістичний компонент відображає знання мови як системи, а саме її фонетичні, граматичні, лексичні

одиниці. Отже, лексична компетенція є складовою більш узагальненого лінгвістичного компонента комунікативної компетентності.

Розкриваючи суть поняття «лексична компетенція», слід, насамперед, зупинитися на тому, що в англійській (як і в інших германських та романських мовах) вживається лише термін «competence», тоді як в українській – компетенція та компетентність. При цьому компетенція розкривається як обізнаність у певній галузі, а компетентність – володіння знаннями, вміннями, досвідом діяльності у цій сфері [1]. Аналіз зарубіжних наукових праць свідчить, що, наприклад, лінгвістичну компетенцію слід розкривати дещо ширше – як когнітивну здатність, котра передбачає володіння системою знань про фонологію, морфологію, синтаксис та лексичні одиниці мови, що вивчається [3-5]. Отже, виходячи з цього, маємо змогу стверджувати, що поняття «англомовна лексична компетенція» є доцільним розуміти як володіння особистістю широкою системою лексичних знань (тобто індивідуальним лексичним фондом) та здатністю використовувати інтеріоризовані лексичні одиниці залежно від соціокультурного контексту.

Компонентами англійської лексичної компетенції є когнітивний (знання лексичних одиниць англійської мови, індивідуальний словниковий склад) та діяльнісний (вживання лексичних одиниць у мовленні відповідно до вимог правильності, логічності, точності, ясності, виразності).

Досягти високого рівня сформованості окреслених вище компонентів англійської компетентності є можливим шляхом організації такої навчально-пізнавальної діяльності майбутніх учителів іноземних мов, котра передбачає інтенсивне оволодіння лексичними одиницями англійської мови з їх активним використанням у усному та писемному мовленні. Ці умови можуть бути оптимально реалізовані лише в контексті викладання «Домашнього читання», яке надає можливість вибору художнього твору англійських письменників, набуття та актуалізації фахово орієнтованих знань, мотивації пізнавального інтересу студентів, виховання у них особистісних якостей тощо. Окрім цього, саме на заняттях з «Домашнього читання» з'являється можливість систематизації, інтеграції та узагальнення різних блоків теоретичних знань майбутніх учителів іноземних мов, наприклад, філософії, соціології, психології, педагогіки засобами англійської мови. Це пов'язано з тим, що студенти, вивчаючи художній твір та інтерпретуючи його змістові, стилістичні, соціокультурні аспекти, мають змогу обговорити психологічні особливості головних персонажів, вплив на них соціального середовища тощо.

Як відомо [3-4], етапи роботи з текстом передбачають дотекстовий (пояснення студентам труднощів тексту, загальне ознайомлення з твором, проблемами, які в ньому розглядаються, епохою, подіями, формулювання цілей читання тексту); притекстовий, котрий передбачає безпосереднє прочитання твору або його уривку; післятекстовий (протягом якого проводиться перевірка розуміння, організовується обговорення змісту, характеристика персонажів, стилістичний аналіз тексту тощо).

Наведемо приклади вправ та завдань, котрі були розроблені нами та впроваджені в процесі роботи над новою Дж. Голсуорсі «Перші й останні».

Перед початком організації дотекстового етапу студенти отримали завдання такого характеру: знайти інформацію про творчість Джона Голсуорсі (лауреата

Нобелівської премії з літератури 1932 року), життєвий шлях письменника, роль новелістики в його літературному доробку; розкрити особливості роботи над новелою «Перші й останні», її значення в творчості письменника. На цьому етапі передбачалася актуалізація лексичних одиниць саме в аспекті висвітлення біографії, загальної характеристики художнього твору.

Окрім цього, викладач пояснював студентам труднощі перекладу тексту новели, звертав увагу на граматичні форми й синтаксичні структури, які можуть викликати запитання, розкривав значення лексичних одиниць.

На притекстовому етапі студенти читали й перекладали текст, паралельно складаючи словничок нових слів та фразеологічних зворотів.

Як свідчить досвід, саме на післятекстовому етапі є можливим забезпечити інтенсивне оволодіння лексичними одиницями та актуалізувати їх у мовленнєвій діяльності. Задля цього, насамперед, були запропоновані некомунікативні репродуктивні вправи, котрі передбачали заучування напам'ять студентами нових для них слів, визначення контексту, в якому ці слова вживаються, їх пояснення та переклад, відмінювання дієслів, вставку лексичних одиниць у певний уривок.

Умовно-комунікативні репродуктивні вправи орієнтували студентів на те, щоб вони трансформували запропоновані викладачем зразки мовлення (з тих, що вживаються в тексті новели), дали відповіді на запитання, наприклад: Коли та де розгортаються події новели «Перші й останні»? Хто є головними персонажами? Які назви можна запропонувати для частин цієї новели?

Виконуючи умовно-комунікативні продуктивні вправи, студенти мали розробити різні типи запитань (з використанням нових лексичних одиниць), котрі якнайповніше розкривали б зміст новели, об'єднати запропоновані викладачем зразки мовлення в понадфразову єдність, розробити, виходячи із змісту певного уривку, діалоги, монологи.

Найбільший інтерес у майбутніх учителів іноземних мов викликали комунікативні вправи. Перш за все, було запропоновано таку комунікативну репродуктивну вправу, як переказ змісту цього твору, використовуючи нові слова, які зустрілися студентам.

Активне закріплення лексичних одиниць мало місце в процесі виконання комунікативних продуктивних вправ, що дозволило актуалізувати й систематизувати ще й знання студентів з інших навчальних дисциплін («Філософія», «Соціологія», «Психологія», «Педагогіка»). Наприклад:

– опишіть кімнату, в якій проводив свій час Кіт Даррант; чи відображає вона, на Вашу думку, моральний портрет головного героя новели; наведіть аргументи, котрі доводять, що не лише приміщення, а й внутрішній світ Кіта був сумішшю світла та темряви;

– аналізуючи те, як працює адвокат Кіт Даррант, схарактеризуйте його здатність до критичного мислення й такі якості, як холоднокровність, витримка, самовладання, сила волі, наполегливість, рішучість;

– проведіть порівняльний аналіз характеру двох братів – Лоуренса та Кіта; доведіть, що з Лоуренсом асоціюються такі цінності, як добро, милосердя, любов, толерантність, а з Кітом – егоїзм, жорстокість, холодний розрахунок;

– чому Кіт вважає, що у зв'язку з правдивістю, чесністю, відкритістю Ларрі, з нього не вийшов би адвокат; опишіть світогляд Лоуренса; чи був він фаталістом,

чи піддавався впливу почуттів; якби він не помер, яким міг би бути його життєвий шлях;

– оцініть життєву позицію Кіта й дайте відповідь на таке запитання: чи міг би він передати в поліцію останній лист Ларрі;

– проаналізуйте характер Ванди; які події з її життя найбільше вплинули на її світогляд; чи могла б вона бути дружиною Кіта і як цей чоловік впливав би на її світорозуміння та життя;

– порівняйте характери ключових персонажів новели (Кіта, Ларрі, Ванди), зазначте, чим вони схожі та чим відрізняються, хто з них Вам імпонує найбільше й чому;

– яким було життя жебрака перед тим, як його зустрів Ларрі на вулиці; наведіть припущення, які події могли вплинути на те, що він втратив сенс життя й почав жебракувати.

Наприкінці студентам було запропоновано проаналізувати усно ключову ідею новели й написати після цього твір на одну із запропонованих тем: «Чому в новелі Дж. Голсуорсі «Перші й останні» перші стали останніми, а останні – першими», «Поняття честі та гідності в новелі Дж. Голсуорсі «Перші й останні», «Роль перших і останніх в морально-соціальній еволюції людства».

Отже, використання потенціалу «Домашнього читання» з упровадженням некомунікативних репродуктивних, умовно-комунікативних репродуктивних та продуктивних, комунікативних репродуктивних та продуктивних вправ сприяє активному формуванню лексичної компетенції майбутніх учителів іноземних мов, вихованню у них ціннісних орієнтирів, розвитку критичного мислення. Перспективи дослідження цієї проблеми полягають у розробці рецептивних вправ з «Домашнього читання» для студентів початкового етапу навчання.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К. : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с.
2. Голсуорсі Дж. Новеллы / Дж. Голсуорсі. – М. : «Правда», 1981. – 480 с.
3. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий ред. укр. видання С.Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
4. Dictionnaire de didactique du francais langue etrangere et seconde / Sous la direction de Jean-Pierre Cuq. – Paris : Cle international, 2003. – 304 p.
5. Frey D. Knowledge and Action / D. Frey, H. Mandl, L. Rosenstiel. ? Gottingen: Hogrefe, 2006. – 197 s.

THE FORMATION OF ENGLISH LEXICAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS OF FOREIGN LANGUAGES ON «HOME READING»

Кnyazyan M.

Abstract. *Based on the analysis of scientific sources (A. Bogush, A. Bihych, R. Martynova, S. Nikolaeva) we have suggests that the concept of «the English lexical competence» is understood as a system of lexical knowledge and ability to use epy lexical units, depending of the socio-cultural context.*

The components of English lexical competence is cognitive (knowledge of English lexical units, individual vocabulary) and activity (use of lexical items in the speech according to the requirements of correctness, consistency, accuracy, clarity, expressiveness).

The system of exercises in accordance with the stages of organization of the work (pre-textual, textual, post-textual) is characterized.

In pre-textual stage the teacher explained the difficulties of translation, grammatical forms and syntactic structures that can raise questions, reveal the importance of lexical units. In textual stage students read and translated the novel of J. Galsworthy «The First and The Last».

Our experience shows that at the post-textual stage it is possible to provide intensive mastery of lexical units and to use them in speech activity. For example: describe the Keith Darrant's moral portrait, his capacity for critical thinking and qualities such as endurance, self-control, perseverance, determination. Compare

the nature of two brothers – Laurence and Keith; prove that Laurence is associated with values-such as goodness, mercy, love, tolerance, and Keith – with selfishness, cruelty.

The prospects of the study of this problem provide the elaboration of receptive exercises with «Home Reading» for students of the initial phase of training.

Key words: *the English lexical competence, stages of work on the text, exercises.*

ПЕРШИЙ ПРОЕКТ УКРАЇНСЬКОЇ ПРОГРАМИ ДЛЯ ДОШКІЛЬНИХ УСТАНОВ ПРО ВИКОРИСТАННЯ РУЧНОЇ ПРАЦІ У ВИХОВАННІ ДОШКІЛЬНИКІВ

Бєськова Тетяна Леонідівна

У статті висвітлюються зміст та структура першого проекту української програми для дошкільних установ (1928р.), акцентується увага на використанні ручної праці у освітньо-виховному процесі дитячого садка. Ідеї цієї програми можуть бути використані в роботі сучасного українського дошкільця.

Ключові слова: *трудове виховання, ручна праця, працелюбність, проект української програми для дошкільних установ.*

FIRST PROJECT OF UKRAINIAN PROGRAM FOR PRESCHOOL ESTABLISHMENTS ABOUT THE USE OF HAND LABOUR IN EDUCATION OF A CHILD UNDER SCHOOL AGE

Yeskova Tetiana Leonidivna

In the article contents and structure of the first project of the Ukrainian program for preschool establishments «Preschool education. Materials to the adviser» are elucidated (1928), attention is accented on the use of hand labour in educational process of preschool. The analysis of this document, which was developed by Ukrainian research workers and practices, showed that in the pedagogical process of preschool establishments hand labour was an important factor which was instrumental